

היום נלמד בעזרת ה':

יומא דף עד

בדף הקודם למדנו שריש לקיש מודה שחצי שיעור אסור מדרבנן, וכוונת המשנה ש"אסור" מדרבנן. והקשינו א"כ מדוע לדעת ריש לקיש מי שנשבע שלא יאכל חצי שיעור מדבר אסור, ואכל, חייב להביא קרבן שבועה, והרי זה נחשב שהוא נשבע לקיים מצווה (= שלא לאכול חצי שיעור של דבר האסור מדרבנן), וא"כ עליו להיות פטור מקרבן שבועה?

וכי תימא: שמא תרצה לתרץ שכיון שיש לחצי שיעור היתר מן התורה אין זה נחשב שהוא מושבע מסיני למרות שזה אסור מדרבנן, ולכן חלה עליו השבועה והוא חייב בקרבן שבועה. זה אי אפשר לומר, שהרי למדנו במשנה במס' שבועות ששבועת העדות שהתורה חייבה אותו בקרבן שבועה, נוהגת רק באדם הראוי להעיד. ביאור: אדם שנשבע לחברו שאינו יודע להעיד עבורו, והתברר שהוא נשבע לשקר, חייב להביא קרבן שבועה. וזין זה נוהג רק באדם שאכן היה ראוי להעיד, אבל אדם שלא היה ראוי להעיד (= נשים / קרובים / פסולים) פטור. ומה כוונת המשנה למעט שדין זה נוהג "רק בראויים להעיד"? רב פפא אמר - למעט מלך שאינו מעיד ולכן לא נוהגת בו שבועת העדות, ורב אחא בר יעקב אמר - למעט אדם שמשחק בקוביא (= משחק מזל על כסף), **שהוא נחשב לגזלן מדרבנן** ופסול לעדות.

בעת הגמרא מבארת מדוע אי אפשר לתרץ את התירוץ הנ"ל: והרי משחק בקוביא ראוי לעדות מדאורייתא, ובכל זאת כיון שרבנן פסלוהו, לא חלה עליו שבועת העדות, א"כ מוכח שגם על מצווה מדרבנן לא חלה השבועה! וא"כ עדיין קשה על ריש לקיש - שאם חצי שיעור אסור מדרבנן מדוע חלה השבועה על חצי שיעור?

תירוץ: בשבועת העדות הדין שונה, שנאמר "אם לוא יגיד וְנִשְׁאַ עֵוֹנוֹ", ומשמע שרק מי שהגדה שלו (= העדות) שלו מועילה חייב בשבועת העדות, אבל משחק בקוביא הרי ההגדה שלו לא מועילה כלומר שאנו לא מקבלים את עדותו כיון שהוא פסול לעדות מדרבנן, ולכן לא נוהגת בו שבועת העדות.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

וכל הינא דענוש כרת וכו': לעיל הגמרא הקשתה מדוע המשנה נקטה שיוה"כ "אסור" באכילה ושתייה, והרי יש על זה עונש כרת. בעת הגמרא מקשה על הקושיא: וכו' בכל מקום שיש עונש כרת התנא לא נקט לשון "אסור"? והרי למדנו בברייתא - שאע"פ שהמשנה אמרה שיוה"כ "אסור" בכל החמשת העינויים, איסור כרת יש רק על האוכל והשותה והעושה מלאכה. ע"כ הברייתא. הרי שהתנא נקט לשון "אסור" במקום שיש חיוב כרת!

תירוץ: כוונת הברייתא שכשאמרו "אסור" אמרו זאת על חצי שיעור, אבל על שיעור שלם יש עונש כרת, ועונש כרת הוא רק על האוכל והשותה והעושה מלאכה.

ואב"א: תירוץ אחר על הקושיא לעיל - מדוע המשנה נקטה שיוה"כ "אסור" באכילה ושתייה, והרי יש על זה עונש כרת: המשנה נקטה "אסור" על שאר העינויים המוזכרים במשנה (= כגון רחיצה וסיכה) שאין בהם עונש כרת.

וכפי ששנו רבה ורב יוסף בברייתות ששנה רב: שמהפסוק "שִׁבְתָּן שִׁבְתָּן" היא לְכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם" אנו לומדים שיוה"כ אסור ברחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המיטה. כלומר שממילת "שבתון" הוסיפו חכמים עינויים נוספים האסורים ביוה"כ שאין בהם כרת (בנוסף על עינויי אכילה ושתייה שיש בהם כרת).

גופא: לדעת רבי יוחנן - חצי שיעור אסור מן התורה, שמכיון שהוא ראוי להצטרף לחצי שיעור נוסף של איסור ולהשלימו לשיעור שלם, הרי אף כעת כשהוא אוכל חצי שיעור הוא אוכל איסור. ולדעת ריש לקיש - חצי שיעור מותר מן התורה, כיון שהתורה אסרה "אכילה" של איסור, וחצי שיעור לא נחשב ל"אכילה".

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:

רקע להבנת הסוגיא:

- "כוי" הוא בעל חי שאנו מסופקים בו האם הוא חיה או בהמה. חלב של בהמה טהורה אסור באכילה, אבל חלב חיה מותר באכילה.

אזהרת איסור אכילת חלב כתובה סמוך לעונש על האכילה: "כָּל חֶלֶב שֹׁר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ" - "כִּי כָּל אֶכְל חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה... וְנִכְרַתָּה". היה מקום לומר שרק חלב שיש עונש על אכילתו ישנו גם איסור על אכילתו, אבל חלב של כוי שהוא ספק איסור וממילא אין על אכילתו עונש כרת, וכן חצי שיעור שאין עליו כרת – גם לא יהיה עליהם איסור ויהיו מותרים באכילה. על כך נאמר 'כל חלב' לרבות. נמצא שחצי שיעור אסור מהתורה?

(המשך בדף הבא ↓)

הגמרא מתרצת שהלימוד הזה הוא רק אסמכתא שמצאו רבנן בתורה לאסור את החצי שיעור מדרבנן. ההוכחה לכך היא כוין שהוא ספק. שהרי אי אפשר לומר שלתורה יש ספק בדבר, אלא ודאי כלפי שמיא ברור אם הוא חיה או בהמה, ואם כן מדוע הוצרכה לרבות אותו (הרי ממה נפשך: אם הוא חיה הוא מותר ואם הוא בהמה הוא אסור בכל מקרה)?

קסברי כוין בריה בפני עצמה: הגמרא דוחה את הראיה. הברייתא סוברת ש'כוין' אינו ספק אלא הוא מין בריה חדשה בפני עצמה ולכן ריבתה התורה את חלבו לאיסור. הגמרא מביאה ראיה מדברי רב אידי בר אבין 'כל דם לא תאכלו' לרבות דם כוין. וכאמור לא יתכן שישנו ספק לתורה בענין כוין, אלא הוא בריה בפני עצמה.

מה מלאכה שב ואל תעשה: כמו שציווי המלאכה הוא לא לעשות מעשה המפר את השביתה, כך מצות העינוי היא לא לעשות מעשה המפר את העינוי דהיינו אכילה ושתייה, אבל אין מצוה ללכת ולענות את עצמנו באופן אקטיבי.

מה מלאכה לא חילוקת בה: כמו שבמלאכה אין חילוק במקרים שונים שכולם איסורם באופן אחד: להימנע מלעשות מלאכה – כך מצות העינוי היא בדבר ששווה בכל המקרים שלו: להימנע מהפסיק את העינוי דהיינו אכילה ושתייה. אך הישיבה בשמש יש בה חילוק בין אם כבר ישב שם האדם שאז אסור לו לקום, לבין אם לא ישב שאין לו מצוה ללכת ולשבת בשמש.

מה מלאכה דבר שחייבים עליו במקום אחר: כלומר במקום אחר בתורה. דהיינו מלאכה אסורה כבר בשבת, וכך עינוי באכילת דבר שכבר נאסר בעונש כרת בתורה, דהיינו פיגול ונותר דווקא אך לא שאר מאכלים?

ואם נפשך לומר: כלומר אם יש לך תירוץ לומר שהתורה לא מתכוונת כלל לעינוי של אכילה – יש מקור נוסף לדבר מהפסוק 'תענו את נפשותיכם' המלמד על עינוי של הנפש שבחלל הגוף. הגמרא מיד תבאר מהי האפשרות לתרץ.